

و کوشش برای اتحاد آنان یاد کرده است. (ص ۳-۴) او آثاری در موضوعات دیگر نیز نگاشته است. (نک: ص ۸۴)

ویژگی این سفرنامه، تفسیرها و تأویل‌های صوفیانه از حج و مناسک آن و رویکرد نویسنده به تقریب و همبستگی مسلمانان است. نویسنده حج را «فستیوال ملل اسلامی» و عاملی برای یکپارچگی مسلمانان دانسته است. (ص ۳-۴)

کتاب دو بخش اصلی با عنوان «در سرزمین پیامبر» (ص ۵) و «سخن آخر» (ص ۸۳) و ۲۶ عنوان فرعی دارد که برخی از آن‌ها عبارتند از: در مدینه منوره (ص ۸)، در حرم پیامبر (ص ۱۰)، بقیع (ص ۱۲)، در أحد (ص ۲۰)، مسجد قبلتین (ص ۲۲)، در راه کعبه حق (ص ۲۷)، سعی صفا و مروه (ص ۳۶)، در عرفات (ص ۳۹)، در منا (ص ۴۵)، عید قربان (ص ۴۷) و مقام ابراهیم. (ص ۵۷)

تحلیل‌ها و نقدهای نویسنده بیشتر با دیدگاه‌های اهل سنت همراه است. از این رو، نگاه انتقادی تندی به زائران شیعه ایرانی دارد و اعمال مذهبی و رفتار آنان را از نظرگاه خود به نقد می‌کشد. (ص ۱۶، ۲۶، ۳۳) او سخن گفتن از موضوعاتی مانند ماجرای سقیفه* و غدیر* را برای اتحاد اسلامی زینبار پنداشته است. (ص ۸۶-۸۵) به باور او، در چند و چون‌های فقهی مناسک حج نباید سخت گرفت. وی اجرای بخشی از احکام فقهی مانند استظلال*

الهادی، ۱۳۷۹ش؛ معجم لغة الفقهاء: محمد قلعه‌جی، بیروت، دار النفائس، ۱۴۰۸ق؛ معجم مقاییس اللغة: ابن فارس (م. ۳۹۵ق.)، به کوشش عبدالسلام، قم، دفتر تبلیغات، ۱۴۰۴ق؛ مغنی المحتاج: محمد الشربینی (م. ۹۷۷ق.)، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ۱۳۷۷ق؛ المغنی: عبدالله بن قدامه (م. ۶۲۰ق.)، بیروت، دار الکتب العلمیه؛ مواهب الجلیل: الحطاب الرعینی (م. ۹۵۴ق.)، به کوشش زکریا عمیرات، بیروت، دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۶ق؛ مواهب الرحمن: سید عبدالاعلی السبزواری، دفتر آیت الله سبزواری، ۱۴۱۴ق؛ المهذب البارع: ابن فهد الحلّی (م. ۸۴۱ق.)، به کوشش العراقي، قم، نشر اسلامی، ۱۴۱۳ق؛ نیل الاوطار: الشوکانی (م. ۱۲۵۵ق.)، بیروت، دار الجیل، ۱۹۷۳م؛ الوسيلة الی نیل الفضیله: ابن حمزه (م. ۵۶۰ق.)، به کوشش الحسون، قم، مکتبه النجفی، ۱۴۰۸ق.

سید اصغر حسینی

ارکان کعبه ← کعبه

ارمغان حج: سفرنامه حج، نوشته علی مقدم از نویسندگان معاصر

این کتاب، سفرنامه حج نویسنده به سال ۱۳۵۵ش/۱۳۹۶ق. است. وی از جراحان مشهور و از پیروان طریقت نقشبندیه، از فرقه‌های صوفیه و ساکن تبریز بوده و هدف از نگاشتن این کتاب را وصف حج و بیان مشکلات مسلمانان

را نپسندیده است. (ص ۳۲-۳۳)

او گاه به فراخور مطلب، درباره تاریخ اسلام نیز سخن گفته که گاهی نادرست است. (ص ۲۵-۲۶)

نویسنده در پایان کتاب، پس از نقدی کوتاه بر وهابیان، افزون بر سه عامل اعتقاد به جبر، جهل و خودخواهی، از سودجویی، خیانت و دست‌نشانده‌گی برخی رهبران ملل اسلامی به منزله عوامل عقب‌ماندگی و پراکندگی کشورهای مسلمان یاد کرده و پرهیز از تعصبات مذهبی و اتحاد بر محور «لا اله الا الله» را سفارش کرده است. (ص ۸۸۳)

این کتاب را مؤسسه مطبوعاتی عطایی به سال ۱۳۵۶ ش. در قطع رقعی و ۳۰۰۰ نسخه چاپ کرده است.

عبدالرضا یوسفی مقدم

ارمغان حجاز: سفرنامه حج و عتبات،

نوشته مهندس منوچهر سالور قاجار

این کتاب حاوی یادداشت‌های سفر حج و زیارت حرمین شریفین، مرقد مطهر حضرت زینب علیها السلام، بیت المقدس و مشاهد مشرف عراق است. نویسنده از نخستین دانش‌آموختگان رشته مهندسی برق و ماشین (۱۳۱۴-۱۳۱۷ ش.) از دانشگاه علم و صنعت (هنر سرای عالی

سابق) و از پایه‌گذاران صنعت سیمان ایران است که در تأسیس چند کارخانه سیمان در استان‌های ایران نقش مهم داشته است. او در سال ۱۳۷۶ ش. به عنوان مهندس مکانیک برجسته سال ایران معرفی و از او قدردانی شد. سالور از فعالان کارهای خیریه و عام‌المنفعه نیز بوده و ده‌ها باب مسجد، مدرسه و درمانگاه در کنار کارخانه‌های صنعتی برای بهره‌گیری کارکنان آن‌ها ساخته است.^۱ مهندس سالور قاجار به سال ۱۳۳۵ ش. / ۱۳۷۵ ق. به حج مشرف شد و از آن‌جا به دمشق برای زیارت حضرت زینب علیها السلام و به بیت المقدس و لبنان و سپس برای زیارت ائمه علیهم السلام به عراق رفت.

نثر این سفرنامه ادبی است و گاه از چاشنی شعر و آیات و روایات نیز سود برده است. بخشی از کتاب را آگاهی‌های تاریخی مکان‌ها و آثار مقدس تشکیل می‌دهد. نویسنده هنگام یادکرد از مکان‌ها و زیارتگاه‌ها نخست به معرفی آن‌ها می‌پردازد و آگاهی‌هایی تاریخی از آن‌ها و نیز شخصیت‌های مربوط را بدون ذکر منبع ارائه می‌کند. (برای نمونه: ص ۱۸-۱۹، ۵۷-۵۹) او صفحاتی را به معرفی اهل بیت علیهم السلام اختصاص داده و به گونه مختصر و مفید، زندگی‌نامه حضرت خدیجه علیها السلام (ص ۱۶) و دختر گرامی‌اش حضرت فاطمه علیها السلام (ص ۳۵-۳۷) و امامان مدفون در بقیع را نوشته

۱. آفریش، ۱۳۸۶/۱۲/۷.